

Lubitsch: «To Be» abans que «not To Be», si us plau

Antoni Serra

Com sempre succeeix a la meua vida de misèries múltiples, no estic d'acord amb en Josep Lluís Guarnier (però, ¿estic d'acord amb algú i, si m'apurau, en algun moment?) que afirma, amb la saviesa que és costum als caps clars, que *To Be or not To be* és una de «las comedias de más brillante construcción de la historia del cine» de les realitzades entre els anys trenta i quaranta, juntament amb *Bringing Up Baby* i *The Palm Beach Story*.

Ho sent (és una figura retòrica), però no hi estic gens ni mica d'acord —i vostès perdonin la meua gosadia.

No hi estic d'acord, senyores i senyors, perquè em fastiguegen —de sempre— els grans blocs que sustenten la veritat absoluta i els principis generals i del tot immutables. Però tampoc hi estic d'acord, és clar, perquè no sé què és ni quin mèrit afegit pot tenir això que se'n diu una «comèdia», ni el que és, a la vegada, una *brillant construcció* (em sona, si vostès em permeten de dir-ho, de la mateixa manera que aquella frase estereotipada usada antigament per la crítica teatral quan afirmava que una obra dramàtica se salvava perquè tenia una «buena carpintería teatral»). El film de Lubitsch és cinema, i punt. És una gran pel·lícula, i punt. És una

obra magistral, i n'hi ha prou. La resta, comèdia, tragèdia, melodrama, acció, aventura, policíac... formen part del llenguatge del crític cinematogràfic amb títol universitari de l'època depauperada. I prou.

La gent necessita les convencions, i les convencions acaben per embolicar —amb mortalla faraònica o sigui, amb tossuderia fossilitzada— la gent fins a inutilitzar-la.

I per a mi, *To Be or not To Be* és un dels films més poc convencionals que ara record. Com ho és també *Some Like It Hot*, de Billy Wilder, sobretot pel final que és, i malgrat la brevetat que no ho dubti ningú, tota la pel·lícula —i n'han dit comèdia d'aquest Wilder magistral.

Però el film de Lubitsch té per a mi, a més, un condicionant complementari: el vaig veure (¿o s'ha de dir *visio-nar*?; a vegades, la gramàtica actua en el meu pensament com una cotilla inquisitorial) en època franquista, ja cap als finals de la dictadura i amb poca glòria del Caudillo, dels anys setanta i a la pantalla del petit cinema del carrer Sant Feliu, el Rialto. La paròdia ferotgement crítica —una de les crítiques més dures que record— contra Hitler, el nazisme, la guerra, la repressió, la irracionalitat, l'absurd del poder de les armes, ens va arribar amb una nitidesa translúcida a nosaltres, els joves (relativament)

que rebutjàvem el franquisme des de posicions culturals i polítiques.

És una pel·lícula, *To Be or not To Be*, que he vist i tornat a veure amb una certa freqüència: i sempre m'ha semblat com si acabàs de sortir dels obradors cinematogràfics. Un film vital, un film modern, un film sarcàstic, un film en el qual la ironia —no tan subtil (hollywoodenc o waldisneia) com alguns haurien desitjat— es fa sublim i universalitza les imatges en blanc i negre.

Som un enamorat de *To Be or not To Be*, i no tenc per què amagar-me'n. Com ho som de *Casablanca* o de *Touch of Evil*, ¿i per què no també *The Adventures of Robin Hood*?, per citar-ne tan sols un parell i que són al meu entendre les més evidents (i les espanyoles *Viridiana* o *El verdugo*). Pel·lícules com la de Lubitsch, per si soles i sense complements culturals afegits (tothora resulten innecessaris), justifiquen suficientment la cinematografia del passat i del present, i no l'invent dels efectes especials que els mags moderns (en bloc) de la buidor més ensopida se treuen de la mà-niga de la impotència intel·lectual.

Ho veig així, tal vegada, perquè som romàntic i sentimental —però no pens rectificar els comportaments vivència.

He decidit morir-me inconfés dins el cel·luloide de Lubitsch: l'eternitat sí, existeix, però només i tan sols pels pecadors antics i de concupiscència desvergonyida. Ho puc prometre pels sants sagraments de la cinematografia: Lubitsch *in person*. ■

